

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Nya regler om aktiva åtgärder mot diskriminering

A2014/2355/DISK

Inledning

Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige betonar vikten av att hela lagstiftningskedjan, från utredningsperspektiv till beslut i riksdagen, präglas både av ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv.¹ Utredningen Nya regler om aktiva åtgärder mot diskriminering ska lämna förslag på hur krav på aktiva åtgärder ska utformas för att de ska fungera som effektiva medel för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter. Barnombudsmannen kommer främst att kommentera de delar av utredningen som rör skolan men vill betona vikten av att man inom ramen för alla verksamheter som berör barn har ett tydligt barnrättsfokus i riktlinjer och rutiner för verksamheten, för alla barns lika rättigheter.

Synpunkter på utredningen ur ett barnrättsperspektiv

Barnombudsmannens uppfattning är att utredningens förslag att Skolinspektionen ska vara tillsynsmyndighet i fråga om skolornas skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder mot diskriminering är bra, men inte tillräckligt långtgående. Barnombudsmannen ställer sig positiv till att Skolinspektionen även kommer att granska diskrimineringsfrågorna i sin regelbundna tillsyn och därmed ge dessa frågor mer uppmärksamhet och högre prioritet i skolorna. Förslaget kommer däremot inte att leda till några direkta förbättringar för de barn och unga som är utsatta för diskriminering eller trakasserier i skolan, eftersom det kommer vara oklart för dem vilken myndighet de ska göra sin anmälan till. Barnombudsmannen befarar att otydligheten istället förstärks då Skolinspektionen kommer ha hand om tillsynen av skolornas förebyggande diskrimineringsarbete medan Diskrimineringsombudsmannen tar emot anmälningar från de barn som blivit utsatta för diskriminering och trakasserier.

Barnombudsmannen ser en avsaknad av förslag i utredningen som garanterar barn och unga likabehandling, oavsett om de utsatts för kränkande behandling eller trakasserier. Elever som anmäler kränkande behandling kommer fortsatt ha större sannolikhet att få upprättelse än elever som anmäler trakasserier. Denna avsaknad av likabehandling är inte acceptabel. En av barnkonventionens viktigaste principer är barns rätt till icke-diskriminering i artikel 2. Enligt artikeln ska barnkonventionens rättigheter gälla alla barn utan åtskillnad, inget barn ska diskrimineras. Med nuvarande lagstiftning ges inte elever lika möjligheter till upprättelse. Denna avsaknad av likabehandling är enligt Barnombudsmannen oacceptabel.

Enligt riksdagens strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige ska beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna

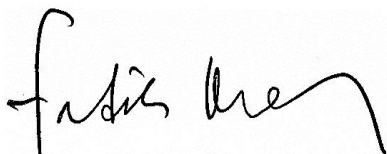
¹ Regeringskansliet. Strategi för att stärka barnets rättigheter. 2010.

kunskap i berörda verksamheter. Vid överflyttning av tillsynen till Skolinspektionen är risken att deras inspektörer, i alla fall inledningsvis, inte har tillräckligt kunskande i diskrimineringsfrågor för att göra en rättssäker bedömning av dessa frågor. Således är det ytterst viktigt att medarbetarna tidigt får adekvat och tillräcklig utbildning i frågor som rör diskriminering och trakasserier så att de har tillräcklig kompetens att bedöma dessa.

Barnombudsmannen anser att utredningen saknar en tydlig barnkonsekvensanalys som en utgångspunkt för utredningens förslag. Att göra en barnkonsekvensanalys är ett led i att tillförsäkra och på kort och lång sikt förbättra barns och ungas levnadsvillkor och synliggöra barnets bästa. Barnrättskommittén tydliggör vikten av att barns röster utgör en del av det beslutsunderlag som ligger till grund för en analys för att komma fram till barnets bästa.² Det är därför anmärkningsvärt att utredningen inte lyssnat till barn och unga som experter. Utredningen har haft en expertgrupp knuten till sig och lyssnat in myndigheter och intresseorganisationer. Enligt barnkonventionens artikel 12 är det barnets absoluta rättighet att få komma till tals i alla frågor som rör barnet. Inflytandet ska vara anpassat efter barnets ålder och mognad. Speciellt inom skolområdet torde barns åsikter vara av stort värde och till exempel skulle elevrådsorganisationer kunna ha använts som experter eller referensgrupper.

Barnombudsmannen välkomnar förslaget att det systematiska kvalitetsarbetet med aktiva åtgärder varje år dokumenteras av huvudmannen i en särskild plan för varje verksamhet. Förslaget att ersätta de tre olika formerna av dokumentation som idag krävs inom skolväsendet (likabehandlingsplan enligt diskrimineringslagen, plan mot kränkande behandling enligt skollagen och dokumentation av det systematiska kvalitetsarbetet) med en likabehandlingsplan kan förhoppningsvis flytta fokus från själva dokumenten till det faktiska arbetet. Barnombudsmannen vill samtidigt framhålla vikten av att detta dokument är tillgängligt och lättförståeligt för att barn och unga ska kunna ta del av dokumentet och i det också få ledning hur man som barn kan gå tillväga om man blir utsatt för kränkningar, trakasserier och diskriminering samt vilka rättigheter man har. Det är viktigt att barn och unga kan förstå innehållet och använda sig av dokumenten i sin skolvardag. Att planen levandegörs i den dagliga verksamheten samt att planen är lättläst och anpassad även för barn med olika funktionsnedsättningar är en förutsättning. Barnombudsmannen vill även framhålla att barn utgör viktiga aktörer som medverkande i framtagandet av likabehandlingsplanen. Alla barn har rätt att få information om sina rättigheter. Att känna till sina rättigheter är en förutsättning för att kunna påverka sin situation.

Föredragande i ärendet har varit utredaren Joana Ivarsson Vitório och juristen Ellionor Triay Strömvall.

Fredrik Malmberg

Barnombudsman

² Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 Barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rummet.2013. Punkt 35.